

slovenskih kostanjarjev na Dunaju do današnjih dni. Prispevali so k t. i. dunajski folklori in so del slovenske ekonomske emigracije v tem mestu.

Umetnostnozgodovinski sklop je uvedel **E. Cevc** z razmišljanjem o vprašanju: kaj je Dunaj dal slovenski umetnosti in kaj Slovenci Dunaju do preloma v 20. stoletje. S Plečnikom in njegovim uresničevanjem t. i. teorije o oblačenju v stavbni umetnosti (osnova je enaka – spreminja se le forma), je na primeru Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani govoril **D. Prelovšek**. Plečnika je od mizarskega vajenca do arhitekta vzgojil ravno Dunaj. **M. Pozzetto**, ki se je označil za Ljubljancina v diaspori, nam je približal svet Fabianija in kraške stavbne umetnosti. Referat **B. Podrecca** z naslovom *Izpoved in mednarodna vloga slovenskega doprinosa na področju dunajske arhitekture v 20. stoletju* je odpadel. V diskusiji (**I. Mislej**, **M. Pozzetto**) so bili izpostavljeni tudi nekateri drugi – na Dunaju izšolani – Slovenci, ki jih je zaneslo v širni svet (npr. arhitekt in urbanist Ivan Jager).

Dunaj in literarni ustvarjalci je bil naslednji sklop predavanj, kjer smo slišali prispevke **S. Frasa** o Cankarjevem življenju na Dunaju (referent je na začetku petdesetih let zbral vrsto pričevanj Cankarjevih sodobnikov na Dunaju), **F. Pičnik** o delovanju slovenskih literatov med leti 1941–45, ki so kljub vojni in nacističnemu pritisku v tem mestu našli zatočišče in možnosti za skromno ustvarjanje, **L. Detela** – več desetletij ustvarjajočega v tem mestu – o slovenski književnosti na Dunaju po letu 1945, ki ga je doživeto dopolnilo razmišljanje in poezija njegove žene **M. Merlak-Detela**. Pičnikov referat je z osebnimi dožitvi Dunaja med vojno dopolnil **F. Filipič**.

V zadnjem sklopu sta o glasbenem življenju spregovorila **B. Loparnik** in **T. Svete**. Prvi je razmišljal o vezeh in medsebojnih vplivih z mislijo, da so se redki ustvarjalci, ki so se izšolali na Dunaju, po končanem izobraževanju vrnili v domovino, mnogi izvajalci pa so našli nov dom v tem mestu. Slovensko glasbeno ustvarjanje pa ni našlo večjega odziva v tem glasbeno zelo dovzetnem mestu. Tomaž Svete, predstavnik mlade generacije Slovencev na Dunaju, je v svojem razmišljanju opozoril na ozkost našega prostora pri ustvarjalnem delu v primerjavi z možnostmi in posluhom velikega sveta. Del njegovega umetniškega ustvarjanja – *Slovenski requiem* – smo poslušali tudi ne tako številni poslušalci tega simpozija. Nedvomno bi moral vzbuditi večjo pozornost ljubljanske in tudi dunajske javnosti.

Simpozij **Dunaj in Slovenci** je bil prvi te vrste in je zato imel nekaj vrzeli v neenakomerni zastopanosti posameznih strok, ki jim je to vprašanje del raziskovalnega interesa. Po besedah D. Mihelič jim bodo naslednji simpoziji dali možnost večje zastopanosti. Večdisciplinarni značaj prvega srečanja je poslušalcem omogočil, da so spoznali nova dognanja in poglede na to mesto z raznih vidikov. Osebn vtis po poslušanju vseh prispevkov je, da so le redki povedali kaj novega, še neznanega. Hitrost priprave simpozija od ideje do realizacije je vplivala na pristope referentov, ki so v glavnem posegli po svojem minulem delu. Resnici na ljubo pa moram poudariti, da smo poslušalci le dobili celovitejšo sliko o Dunaju in Slovencih, povezanih z njim. Zanimiv bi bil tudi pogled Dunaja na Slovence skozi oči avstrijskih strokovnjakov (Neslovencev) na obravnavano vprašanje. Soočanje obeh bi nam dalo dopolnjeno sliko o Dunaju, za katerega smo že na tem simpoziju slišali, da je imel dvojni značaj, kot mesto, ki je »dajalo« (o tem je bilo več besed), in mesto, ki je »jemalo« (o tem ni bilo veliko povedanega). Za to pa bodo še priložnosti na naslednjih srečanjih. Predsednik Slovenske izseljenske matice je obljubil objavo referatov in v želji, da povedano o tem mestu ne bi bilo dostopno samo slovenskega jezika večšemu bralec, predlagam, da izide dvojezični zbornik, kajti ravno nemški Dunajčani bi izvedeli ogromno novih stvari o Slovencih in o njihovem soustvarjanju podobe tega mesta ob lepi modri Donavi. To pa bi bil tudi s slovenske strani nov korak v Evropo pri širjenju vedenja o majhnem, toda nekoč in danes s tem mestom tesno povezanim, narodu.

Marjan Drnovšek

ARHIVSKA PRAKSA IN ZGODOVINSKA RAZISKAVA

Dunaj, 16.–18. oktobra 1991

To je bil naslov in osrednja tema delovnega zborovanja srednjeevropskih univerzitetnih in visokošolskih arhivov, na katerega je bila povabljena tudi Arhivsko muzejska služba Univerze v Ljubljani. Organizator zborovanja je bil Arhiv dunajske univerze; prireditelj pa je podprlo Zvezno ministrstvo za znanost in raziskave v Avstriji. Zborovanje je potekalo v najstarejšem univerzitetnem posloppu »Alte Universität«, v katerem se danes nahaja Arhiv in muzej dunajske univerze ter stalna razstava. Zborovali smo v veliki dvorani, okrašeni s srednjeveškimi freskami, kjer so nekoč podeljevali prve doktorate znanosti.

Zborovanje je otvoril vodja Arhiva in muzeja dunajske univerze dr. Kurt Mühlberger in pozdravil vse prisotne predstavnike univerzitetnih arhivov in muzejev. Zborovanje oziroma vse prisotne je pozdravil rektor dunajske univerze in izrazil zadovoljstvo glede udeležbe predstavnikov evropskih univerz ter zaželel zborovanju čim več uspehov. Udeležence zborovanja je pozdravil tudi direktor (pri nas glavni tajnik) dunajske univerze. Prvi dan so nastopili referenti iz Gradca, iz Prage,

iz Brna, iz Bratislave in iz Krakova. Miroslav Kunštat je govoril o arhivu Karlove univerze v Pragi, David Krazs pa o arhivu Tehniške univerze v Pragi. Zdenka Frydkova iz Brna je prikazala Arhiv Masarykove univerze v Brnu, Julius Bartl pa Arhiv Univerze Komenskega v Bratislavi. Leszek Hajdukiewicz je seznanil zborovanje z zgodovino, s sedanjim stanjem in z glavnimi problemi Arhiva Univerze v Krakovu. Iz referatov je bilo razvidno, da je univerzitetni študij tehnike v Pragi, na Dunaju in tudi drugje ločen od drugih študijev; zato so referenti posebej obravnavali Tehniške univerze in posebej univerze v klasičnem smislu. Poleg tega pa obsegajo te univerze tudi manjše število fakultet, kar omogoča uspešnejše znanstveno raziskovalno delo.

Zvečer prvega dne smo v svečani dvorani Tehniške univerze na Dunaju poslušali referat o Tehniški univerzi, njenem bogatem arhivu in zlasti bogati zbirki načrtov starega mestnega jedra Dunaja. Po predavanju smo si ogledali njihov zgodovinski arhiv, kjer je bilo opazno, da mu posvečajo tako prostorsko kot kadrovsko izredno pozornost. Med gradivom, ki so ga izbrali in razstavili v posebnem prostoru pred depoji, so bile zlasti zanimive najstarejše univerzitetne matrike iz 16. in iz 17. stoletja. Po ogledu arhivalij in nekaterih zanimivih eksponatov nas je vse udeležence zborovanja sprejel rektor Tehniške univerze ter se pogovarjal s predstavnikom vsake univerze in se zanimal za njeno delo.

Drugi dan zborovanja je nastopilo dvajset referentov. Prvi je predstavil arhiv Univerze v Wrocławu. Druga je bila podpisana s temo *Nekateri specielni problemi arhivskega gradiva Univerze v Ljubljani*. Nato so štirje referenti predstavili arhiv Univerze v Budimpešti ter arhive veterine, medicine in ekonomske znanosti v Budimpešti. Predstavnik iz Soprona je predstavil arhiv Univerze za gozdarstvo in lesno industrijo v Sopronu. Sledili so referati o arhivih univerz v Innsbrucku, v Salzburgu in v Gradcu. Zanimiv je bil referat *Pregled zgodovine Akademije upodablajočih umetnosti na Dunaju in njihovega arhiva*. Vsebinsko so nekateri referati obravnavali problem, kako spodbuditi in strokovno čim bolj omogočiti uporabnost arhivov v raziskovalne namene; to se je odražalo tudi v diskusijah, ki so sledile referatom.

Posebna tema drugega dne je bila *Zgodovina univerz – zgodovina znanosti*. Zanimivi so bili referati najstarejše srednjeevropske univerze – Karlove univerze v Pragi (ust. leta 1348), ki sta jih posredovala Jan Havranek (*Novi prispevki k problematiki delitve Univerze v Pragi*) in Miroslav Kunštat (*Praška Teološka fakulteta po letu 1945*). Omeniti je tudi predavanje Wande Baczkowske z univerze v Krakovu – druge najstarejše univerze na zborovanju (ust. leta 1364) s temo *Preoblikovanje univerzitetne pisarne v Krakovu pod avstrijsko oblastjo v 19. stoletju in njen vpliv na zbirke univerzitetnega arhiva*. Kot tretja najstarejša univerza je bila dunajska univerza (ust. leta 1365);

Kurt Mühlberger je v referatu prikazal zbirke dunajskega univerzitetnega arhiva, njegovo zgodovino, naloge in načrte. Thomas Maisel pa nas je s svojim referatom popeljal skozi arhiv in muzej dunajske univerze. Zvečer drugega dne zborovanja smo bili udeleženci sprejeti pri rektorju dunajske univerze v glavnem univerzitetnem poslopiju. Tudi tu smo bili deležni izredne gostoljubnosti.

Zadnji dan zborovanja je bil na temo *Raziskava in objava virov*. Nastopili so referenti iz univerz v Gradcu, v Wrocławu, na Dunaju, v Olomucu, v Pragi in v Budimpešti. Med referati naj omenim: *Doktorati in habilitacije breslavske univerze iz let 1811–1945*, *Obdelava virov in priprava za objavo v arhivu dunajske univerze*, prikaz objave *Acta Facultatis Medicae Vindobonensis*. Miloš Kouril iz Olomuca je v svojem referatu najavil, da pripravlja katalog srednjeevropskih univerzitetnih matrik in nam je v zvezi s tem razdelil posebne obrazce-vprašalnike. Michal Svatoš z Univerze v Pragi je imel referat o virih za socialnozgodovinsko raziskavo Univerze v Pragi. Thomas Maisel z Dunaja pa je predstavil socialnozgodovinski raziskovalni projekt o študentih dunajske univerze v poznem srednjem veku in v zgodnji novejši dobi. Pri obdelavi virov je bilo posebej poudarjeno sodelovanje srednjeevropskih univerz zlasti za novejša obdobja.

V svojem referatu sem nakazala nekatere specialne probleme arhivskega gradiva; med temi zlasti pogosto spreminjanje univerzitetne zakonodaje po letu 1945, ki je povzročilo ponavljajoče se razdruževanje pa zopetno združevanje fakultet; ob tem so posamezne institucije potegovalе iz centralno urejenega arhiva svojo dokumentacijo, kar je povzročalo pogosto poškodovanje in razbijanje provenience gradiva ter samovoljno škartiranje zlasti zaradi prostorske stiske; posamezne fakultete so tako glede hranjenja gradiva vse bolj hodile svojo pot. Posledica tega je danes velika decentralizacija univerzitetnih institucij, ni več enotne evidence študentov, osebja in drugih zadev, ampak je vse razdrobljeno po fakultetah. Kot dragoceno dokumentarno gradivo so bile v referatu poudarjene centralne univerzitetne matrike, ki so ohranjene od leta 1919 do februarja 1961, ko so bile žal ukinjene, in ohranjeni osebni izkazi študentov. Tovrstnim dokumentom so tudi referenti drugih univerz posvečali na zborovanju posebno pozornost.

Želja in cilj organizatorjev dunajskega zborovanja je bil, okrepiti kontakte med univerzitetnimi in visokošolskimi arhivi v interesu zgodovine univerz in zgodovine znanosti in sicer z razpravami o problemih iz dnevnih arhivske prakse kot tudi o zgodovinskih temah in o raziskovalnih načrtih ter dobiti pregled nad stanjem arhivov na univerzah in visokih šolah srednje Evrope.

Ana Benedetič